

Orrusta

Politisk korrektheit, javnstöðaða og málburður

Politískt korrektheit hefur verið yvirskipaða evnið á mongum kjakið á sosialu miðlunum seinastu vikuna. Orsökkin er, at í Vikuskiftis Sosialinum í síðstu viku bar til at lesa um Gunnar Breckman, stjór í Eikini í Havn, sum varð dømd fyri brot á javnstøðulógina, tí ein starvslýsing lýsti eftir goymslumanni og harvið útihýsti kvinnur frá arbeiðnum. Tað er ikki loyvt sambært Føroya rætti, og tí fekk Eikin 1000 krónur í bót. Meðan summi halda, at tað er sjálvsagt, at slíkt ikki ber til, so eru tey onnur, sum halda, at politiska korrektheitin hefur fingið takið á føroysku tjóðini á ein neiligan hátt. Tvey teirra, sum hava lutikið í kjakinum, eru Eiler Fagraklett og Gvøðny Miriam Gunnarsson, sum her svara nøkrum spurningum um evni

EILER FAGRAKLETT
MARKNAÐARSTJÓRI Í TUSASS Í GRØNLANDI

1: Hvat heldur tú um, at tað ikki er loyvt at søkja eftir kvinnu/manni og hví?

Tað haldi eg er púra rætt. Tað skal ikki vera títt kyn, sum skal veita ella nokta tær atgongd til føroyska arbeiðsmarknaðinum.

Atgongdin skal veitast út frá tínum førleikum og persónligum eiginleikum. Ikki títt kyn. Tibetur hava vit nú eina javnstøðulóg, sum forðar fyri hesum. Tað eru bara nøkur heilt fá undantøk, har kyn kann gerast ein neyðugur faktorur í eini starvssetan. Tey kunnu kanska teljast á eini hond, men tað leggur lógin eisini upp til. At lyfta tung ting er ikki eitt av hesum undantøkum. Tað forðrar Arbeiðseftirlitið longu fyri.

2: Nógv kjak hefur seinastu tíðina verið um, hvussu vit málbera okkum skynsamt og hvar markið skal ganga fyri einstøkum orðum. Heldur tú tað skal vera í lagið at nýta orð sum "nekarakys" og líknandi og hví?

Orð kunnu stinga djúpari enn nakað svørð. Tað kenni eg væl á mín egna kropp. Tí haldi eg tað er neyðugt at varða sær um orðini mest møguligt. Serliga, tá vit tosa um frávík ella eyðkenni, sum fólk ikki fáa broytt, so sum brek, rasu, uppruna, kynsliga sannføring ella kynsligan samleika. Um tað er ein samfelagsbólkur ella bara nakrir fáir einstaklingar, sum meta, at eitt ávíst orð ella heiti særur tey, niðurgerð tey ella stigmatiserar tey, hví skulu vit so halda fram við at nýta hesi orðini? Hví skulu vit berjast fyri rættinum til at sára, niðurgera og stigmatisera onnur menniskju? Sjálvandi skulu vit ikki tað!

Um tað til dømis eru nógv svørt fólk, sum kenna seg særðan av tí, at tú sigur "nekarakys", ja men lat so vera við at sára tey við at siga tað. Tað fer einki av tær, um tú sigur eitt meira hóskandi orð, og enntá eitt orð, sum lýsir júst hetta tingið munandi betri, nevnliga rómabolli.

Tað tykist fyri mær, at

summi fólk í Føroyum, eins og í øðrum londum, framvegis berjast fyri at sleppa at halda fast í tí, sum tey altíð hava hugsað, sagt og gjørt. Tey kenna kanska ikki til annað. Tey ræðast kanska tað ókenda. Eingin skal koma her og læra tey nakað nýtt. Samstundis hava nógvir minnilutabólkar, marginaliseraði fólk og onnur burturtagd fólk fingið eina sterkari rødd við árunum. Hesi eru farin at siga frá og seta nýggj mørk mótivegis teimum, sum søguliga hava havt framhjárætt og hava sitið við valdinum – politiskt, sosialt og mentarnarliga. Hesi kunnu lætt kenna seg kúgaðan, tí fyri tey, sum eru von við framhjárættindi, kennist javnrættur lættliga sum kúgan. Men eg vóni, at hesi fólk við tíðini kunnu læra, at tey missa einki fyri tað, um vit geva rúm fyri okkum øllum - eisini málsliga.

"Tín helvitis bøssi", "dummi mongol", "lorta nekari" og "tú ert brekaður" hoyrist í øllum frikorterum í Føroyum. Hetta læra børnini heimanífrá og frá teimum vaksnu annars, tí tað er soleiðis, vit enn tosa við hvønn annan í Føroyum. Hetta eru persónlig eyðkenni og frávík, sum eingin fær broytt ella gjørt nakað við. Tí skulu hesi eyðkenni ikki brúkast sum banniorð ella ókvæmisorð, eins og tey verða brúka í dag. So er tað munandi betri at siga, at ein persónur er dummur, órættvísur, óerligur, óndur o.s.fr. Tí, um hetta passir um viðkomandi, so eru hetta nøkur persónlig eyðkenni, sum vit øll kunnu gera nakað við fyri at betra okkum sjálvi sum medmenniskju. Vit kunnu ikki broyta, at vit eru svørt, hava down syndrom, eru fødd við skeiva kyni ella eru tiltrekt okkara egna kyni. Og vit sum hava slík frávík, skulu ikki vera noydd at ganga runt við eini kenslu av at vilja broyast og at vit eru forkert sum menniskju bara tí, at "men soleiðis, at vit jú altíð sagt, tað er einki persónligt ella illameint". Jú, tað er tað! Tað er bæði sara persónligt og gera stórt mein á okkara sál! Tíðin er komin til, at vit steðga slíkari misnýstlu av málunum, og vit gevast við at brúka orð sum vápn. Bæði bevíst og óbevíst.

3: Eiga vit at bólka fólk eftir førleikum ella eftir til dømis kyni og hví?

Sjálvandi ikki tað. Øll skulu hava sama møguleika og somu atgongd til samfelagið og arbeiðsmarknaðin uttan mun til kyn (og trúgv, rasu, uppruna, kynsliga sannføring, kynsliga samleika o.l.). Menniskju skulu dømast eftir teirra eiginleikum, førleikum, royndum, vitan og ikki hvat er millum beinini á teimum.

4: Hvat hugsar tú, tá tú hoyrir setningin "politiskt korrektu Føroyar"?

Tá hugsar eg um vónina fyri einum

Eiler Fagraklett